

เรียกนักการเมืองว่า “ผีปอบ” หมิ่นประมาทหรือไม่

โดย เอกสยาม ชัยศรี ที่ปรึกษากฎหมาย
บริษัท เอกสยาม แอนด์ पार्टเนอร์ส จำกัด

เนื้อหานี้เป็นข้อมูลกฎหมายทั่วไป ไม่ใช่ความเห็นทางกฎหมายเฉพาะ กรณี การพิจารณาแต่ละ เรื่อง ต้องอาศัยข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานของเรื่องนั้น ฉบับออนไลน์ที่ปรับปรุงล่าสุดอยู่ที่ <https://eksiamdefamationlaw.com/articles/supreme-court-1861-2561-political-criticism.html>

คำตอบสั้นที่สุดคือ ในคดีนี้ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าคำเปรียบดังกล่าวไม่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท แต่ไม่ใช่เพราะนักการเมืองไม่มีสิทธิในชื่อเสียง และไม่ใช่ว่าผู้พูดเติมคำว่า “ผมคิดว่า” แล้วทุกอย่างจะกลายเป็นความคิดเห็นที่กฎหมายคุ้มครอง

สาระสำคัญของคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1861/2561 อยู่เกี่ยวกับการแยกข้อความออกเป็นสองส่วน ได้แก่

1. ข้อกล่าวหาเกี่ยวกับการกลับเข้าสู่อำนาจและการบริหารประเทศ ซึ่งโดยสภาพอาจกระทบชื่อเสียง แต่ศาลเห็นว่าอยู่ในข้อยกเว้นของการ **ติชมด้วยความเป็นธรรมโดยสุจริต** ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 329 (3) เมื่อพิจารณาสถานะของคู่กรณี หน้าที่ของฝ่ายค้าน ประเด็นสาธารณะ และบริบทการเมืองในขณะนั้น
2. คำเปรียบเปรยว่าเป็น “ผีปอบ” ซึ่งศาลเห็นว่า เป็นถ้อยคำเสียดสีถึงสิ่งที่คนทั่วไปย่อมรู้ว่าเป็นไปไม่ได้ จึงไม่ใช่การยืนยันข้อเท็จจริงอันเป็น “การใส่ความ” ในความหมายของความผิดฐานหมิ่นประมาท¹

นี่คือจุดที่บทสรุปสั้น ๆ ตามสื่อมักทำให้เข้าใจผิด เพราะคดีนี้ไม่ได้วางหลักว่า “ด่านักการเมืองได้” หากแต่วางวิธีคิดว่า ต้องอ่านคำพูดทั้งชุดผ่านสถานะของบุคคล หน้าที่ของผู้พูด เรื่องที่กำลังถกเถียง มูลเหตุที่มีอยู่ และความเข้าใจของผู้รับสารตามบริบทจริง

ใจความสำคัญ

บุคคลสาธารณะยังมีสิทธิในชื่อเสียง แต่เมื่อเป็นนักการเมืองและข้อความเกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจหรือความเหมาะสมในการดำรงตำแหน่ง พื้นที่สำหรับการวิพากษ์วิจารณ์โดยสุจริตย่อมกว้างกว่ากรณีบุคคลทั่วไป

ข้อเท็จจริงของคดี: จากการแถลงข่าวทางการเมืองสู่คดีหมิ่นประมาท

โจทก์เป็นนักการเมืองซึ่งเคยดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และอยู่ในฐานะรักษาการนายกรัฐมนตรีในช่วงเกิดเหตุ ส่วนจำเลยที่ 1 เป็นพรรคการเมืองฝ่ายค้าน และเป็นเจ้าของเว็บไซต์ของพรรค จำเลยที่ 2 เป็นสมาชิกพรรคและดำรงตำแหน่งโฆษกศูนย์อำนวยการเลือกตั้ง

เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2549 จำเลยที่ 2 แถลงข่าวต่อสื่อมวลชนที่ทำการพรรค กล่าวถึงเหตุผลที่ตนเห็นว่าโจทก์ต้องการกลับเข้าสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยกล่าวหาถึงการใช้อำนาจรัฐในการเลือกตั้ง การสะสางผลประโยชน์ และการทำลายหลักฐานการทุจริต ก่อนจะใช้ภาพเปรียบโจทก์เสมือน “ผีปอบ” ที่ออกจากร่างแล้วพยายามกลับเข้าสู่ร่างเดิม เจ้าหน้าที่ของพรรคนำคำแถลงเผยแพร่บนเว็บไซต์ และหนังสือพิมพ์หลายฉบับนำไปลงข่าวในวันถัดมา¹

ต้องอ่านข้อเท็จจริงส่วนนี้อย่างระมัดระวัง: การที่คำพิพากษาศาลชั้นต้นพิพากษาว่าการเมือง ไม่ได้แปลว่าศาลรับรองว่าข้อกล่าวหาทุกข้อเป็นความจริง ประเด็นที่ศาลต้องวินิจฉัยคือ การกล่าวข้อความในสภาพการณดังกล่าวเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทหรือได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

ในชั้นได้สวนมูลฟ้อง ศาลชั้นต้นเห็นว่าคดีไม่มีมูลและยกฟ้อง แต่ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้ให้ประทับฟ้องเฉพาะจำเลยที่ 1 และที่ 2 เมื่อพิจารณาคดีแล้ว ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้อง ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน และท้ายที่สุดศาลฎีกาพิพากษายืนให้ยกฟ้องจำเลยทั้งสอง¹

กฎหมายที่ต้องวางบนโต๊ะก่อนอ่านคำพิพากษา

1. ความผิดฐานหมิ่นประมาท: มาตรา 326

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 วางองค์ประกอบหลักไว้ว่า ต้องมีการใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้บุคคลนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง²

คำว่า “ใส่ความ” จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญ ไม่ใช่ถ้อยคำหยาบหรือไม่น่าฟังทุกคำจะเป็นหมิ่นประมาท การสื่อสารต้องมีเนื้อหาที่ผู้รับสารเข้าใจว่าเป็นการบอกหรือยืนยันเรื่องเกี่ยวกับบุคคลหนึ่ง และเรื่องนั้นต้องมีลักษณะ กระทบต่อชื่อเสียงตามมาตรา 326 (อ่าน องค์ประกอบ ความผิดอย่างละเอียดได้ที่บทความ หมิ่นประมาทคืออะไร)

2. เมื่อเผยแพร่ต่อสาธารณะ: มาตรา 328

หากการหมิ่นประมาทกระทำโดยการโฆษณาผ่านเอกสาร ภาพ การกระจายเสียง หรือวิธีเผยแพร่อื่น ย่อมต้อง พิจารณามาตรา 328 เพิ่มเติม² ในโลก ปัจจุบัน การโพสต์ บน เว็บไซต์ เพจ สาธารณะ หรือ สื่อ สังคมออนไลน์จึงอาจเข้าสู่การวิเคราะห์เรื่องหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาได้ ขึ้นอยู่กับรูปแบบและพฤติการณ์ของการเผยแพร่

3. การติชมโดยสุจริต: มาตรา 329 (3)

หัวใจของคดีนี้คือมาตรา 329 ซึ่งยกเว้นความผิดให้แก่การแสดงความคิดเห็นหรือข้อความโดยสุจริตในกรณีที่กฎหมายกำหนด โดยอนุมาตรา (3) ใช้ถ้อยคำว่า

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 329 (3)

“ติชมด้วยความเป็นธรรม ซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ”²

มาตรานี้ไม่ใช่ใบอนุญาตให้โจมตีใครก็ได้ ยังต้องปรากฏจากเนื้อหาและพฤติการณ์ว่า การสื่อสารมีฐานแห่งความสุจริต เป็นการติชมในเรื่องที่ประชาชนมีเหตุจะต้องกล่าวถึง และมีความเป็นธรรมเมื่อมองข้อความโดยรวม

4. การพิสูจน์ความจริง: มาตรา 330 ไม่ใช่เรื่องเดียวกับมาตรา 329

สองมาตรานี้มักถูกนำมาปะปนกัน ทั้งที่มีโครงสร้างต่างกัน

ประเด็น	มาตรา 329	มาตรา 330
ลักษณะทางกฎหมาย	เหตุยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาท	เหตุไม่ต้องรับโทษเมื่อพิสูจน์ได้ว่าข้อความจริง
คำถามหลัก	กล่าวหรือแสดงความคิดเห็นโดยสุจริตตามกรณีกฎหมายกำหนดหรือไม่	พิสูจน์ความจริงของข้อที่ถูกกล่าวหาได้หรือไม่
ข้อจำกัดสำคัญ	ต้องพิจารณาความสุจริต ความเป็นธรรม และบริบท	ห้ามพิสูจน์หากเป็นเรื่องส่วนตัวและการพิสูจน์ไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน

ดังนั้น คำพูดว่า “เรื่องจริงไม่ผิด” จึงกว้างเกินกฎหมายและอาจทำให้คนใช้สิทธิผิดพลาดได้² (ดูรายละเอียดเรื่องนี้ในบทความ โปสต์เรื่องจริง ผิดหมิ่นประมาทไหม)

ศาลฎีกาวินิจฉัยอย่างไร: หลักสองชั้นที่ต้องไม่อ่านปนกัน

ชั้นที่หนึ่ง: ข้อกล่าวหาทางการเมืองได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 329 (3)

ศาลไม่ได้อ่านเฉพาะถ้อยคำรุนแรงที่ถูกตัดออกมาหนึ่งหรือสองประโยค แต่ย้อนดูเหตุการณ์ทางการเมืองก่อนวันแถลงข่าว รวมถึงข้อถกเถียงเรื่องการบริหารประเทศ การตรวจสอบการใช้อำนาจ การยุบสภา การเลือกตั้ง และสถานะของพรรคฝ่ายค้าน

จากนั้นศาลพิจารณาปัจจัยสำคัญอย่างน้อยห้าประการ

1. สถานะของผู้ถูกกล่าวถึง: โจทก์เป็นนักการเมืองระดับสูงและเป็นบุคคลสาธารณะ ซึ่งการใช้อำนาจย่อมส่งผลแก่บุคคล องค์กร และประเทศอย่างกว้างขวาง
2. สถานะและหน้าที่ของผู้กล่าว: จำเลยที่ 2 เป็นนักการเมืองฝ่ายค้านและโฆษกศูนย์อำนวยการเลือกตั้ง มีหน้าที่ทางการเมืองในการตรวจสอบและถ่วงดุลรัฐบาล
3. เนื้อหาที่สังคมมีส่วนได้เสีย: คำแถลงเกี่ยวข้องกับ ความโปร่งใส การเลือกตั้ง และการกลับเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ไม่ใช่เรื่องส่วนตัวที่ไม่เกี่ยวกับการใช้อำนาจ

4. **มูลเหตุและข้อมูลแวดล้อม:** ก่อนเกิดเหตุมีเหตุการณ์และข้อเคลือบแคลงที่ถูกอภิปรายในสังคมอย่างต่อเนื่อง ศาลจึงไม่ได้มองค่าแรงว่าเกิดขึ้นกลางอากาศ
5. **รูปแบบและวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร:** เป็นการแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนในฐานะพรรคฝ่ายค้านเพื่อสื่อสารประเด็นทางการเมืองต่อสาธารณะ

เมื่อรวมปัจจัยเหล่านี้ ศาลเห็นว่าเนื้อหาสาระสำคัญเป็นการสื่อความกังวลต่อการปฏิบัติหน้าที่และความโปร่งใสของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงเป็นการติชมด้วยความเป็นธรรมโดยสุจริตตามมาตรา 329 (3)¹

วรรณทองที่จับแก่นของคดีได้ชัดคือ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1861/2561

“นักการเมืองเช่นโจทก์ย่อมต้องยอมรับการวิพากษ์วิจารณ์ได้อย่างกว้างขวาง”¹

แต่คำว่า “อย่างกว้างขวาง” ไม่ได้แปลว่าไร้ขอบเขต สิ่งที่ทำให้ขอบเขตกว้างขึ้นในคดีนี้คือการวิจารณ์ การใช้อำนาจ และความเหมาะสมต่อหน้าที่สาธารณะ ภายใต้เหตุการณ์ที่มีมูลให้สังคมตรวจสอบ ไม่ใช่เพียงสถานะว่าเป็นคนมีชื่อเสียง

ชั้นที่สอง: คำว่า “ผีปอบ” เป็นถ้อยคำเสียดสี ไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่คนทั่วไปเชื่อว่าจะเกิดขึ้นได้

ศาลแยกคำเปรียบเรื่อง “ผีปอบ” ออกจากข้อกล่าวหาทางการเมือง แล้ววินิจฉัยว่า แม้เป็น ถ้อยคำที่ไม่สมควร แต่เป็นการเสียดสีถึงสิ่งที่เป็นไปได้ใน ความเข้าใจ ของ คนทั่วไป จึง ไม่ เป็น ความผิดฐาน หมิ่นประมาท¹

วรรณสำคัญของคำพิพากษาคือ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1861/2561

“ถ้อยคำเสียดสีในสิ่งซึ่งเป็นไปไม่ได้ในความรู้สึกนึกคิดของคนทั่วไป”¹

ในเชิงนิติวิธี เหตุผลส่วนนี้ต่างจากมาตรา 329 (3): ข้อกล่าวหาทางการเมืองส่วนแรกอาจมีลักษณะกระทบชื่อเสียง แต่ได้รับยกเว้นเพราะเป็นการติชมโดยสุจริต ส่วนคำเปรียบ “ผีปอบ” ไม่ถูกเข้าใจว่าเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงตามความหมายธรรมดา จึงไม่เข้าองค์ประกอบการใส่ความในส่วนนั้นตั้งแต่ต้น

ข้อความในคดี	วิธีวิเคราะห์ของศาล	ผลทางกฎหมาย
ข้อกล่าวหาเรื่องเหตุผลและผลประโยชน์ในการกลับเข้าสู่อำนาจ	อ่านร่วมกับบทบาทฝ่ายค้าน สถานะนายกรัฐมนตรี ประเด็นสาธารณะ และเหตุการณ์แวดล้อม	ได้รับยกเว้นตามมาตรา 329 (3)
ภาพเปรียบว่าเป็น “ผีปอบ”	คนทั่วไปไม่เข้าใจว่าเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นไปได้ เป็นการเปรียบเปรยเสียคดี	ไม่เป็นการใส่ความฐานหมิ่นประมาทในส่วนนั้น

ทฤษฎีเบื้องหลังคำพิพากษา: ชื่อเสียงกับเสรีภาพไม่ได้มีฝ่ายใดชนะตลอดเวลา

คดีหมิ่นประมาทเป็นพื้นที่ชนกันของคุณค่าสองด้าน

ด้านหนึ่ง **ชื่อเสียง** เป็นเงื่อนไขที่บุคคลใช้ดำรงชีวิต ทำงาน และมีความสัมพันธ์ในสังคม กฎหมายจึงต้องคุ้มครองมิให้ใครสร้างเรื่องเท็จแล้วทำลายบุคคลอื่นโดยง่าย

อีกด้านหนึ่ง **เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น** เป็นกลไกที่ทำให้ประชาชนตรวจสอบผู้ใช้อำนาจ แลกเปลี่ยนข้อมูล และตัดสินใจทางการเมืองได้ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 34 รับรองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น ขณะเดียวกัน ก็ยอมให้กฎหมายจำกัดเสรีภาพเพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่นได้³

มาตรา 329 (3) จึงทำหน้าที่เป็น “จุด สมดุล” ไม่ใช่เพียงข้อแก้ตัวทางเทคนิค กล่าวคือ สังคมยังคุ้มครองชื่อเสียง แต่ไม่ควรใช้กฎหมายหมิ่นประมาทปิดพื้นที่การติชมเรื่องสาธารณะที่กระทำโดยสุจริต นักวิชาการไทย อธิบาย สอดคล้องกันว่า เสรีภาพทางการเมือง และการ ตรวจสอบ บุคคล สาธารณะ เป็น องค์ประกอบพื้นฐานของสังคมประชาธิปไตย แต่เสรีภาพดังกล่าวยังเป็นสิทธิสัมพัทธ์ที่ต้องใช้โดยคำนึงถึงสิทธิของผู้อื่น⁹

ข้อเท็จจริง ความเห็น และการเสียคดี: สามประเภทที่ผลทางกฎหมายไม่เหมือนกัน

การตีความให้ข้อความว่า “ความเห็นส่วนตัว” ไม่ใช่คำตอบ เพราะศาลต้องดูว่าสารที่ผู้รับเข้าใจจริงเป็นอะไร

- **ข้อเท็จจริง** คือข้อความที่โดยสภาพตรวจสอบ ความจริง หรือ เท็จ ได้ เช่น การกล่าวว่า บุคคล รับเงินจำนวนหนึ่งหรือกระทำความผิดอย่าง

- **ความเห็นหรือคุณค่า** คือข้อ ประเมิน เช่น เห็นว่านโยบายล้มเหลว ไม่โปร่งใส หรือไม่เหมาะสม แต่ความเห็นอาจเสี่ยงได้หากแฝงการยืนยันข้อเท็จจริงร้ายแรงที่ไม่มีฐานรองรับ
- **ถ้อยคำเปรียบเปรย เสียดสี หรือล้อเลียน** ต้องดูว่าผู้รับสารตามสมควรจะเข้าใจเป็นข้อเท็จจริงหรือเป็นเพียงภาพพจน์ หากบริบททำให้คนเชื่อว่าคำเปรียบนั้นกำลังสื่อข้อเท็จจริงร้ายแรง ก็ไม่ใช่ว่าจะปลอดภัยเพราะใช้ภาษาสร้างสรรค์

ฎีกาที่ 1861/2561 จึงมีคุณค่ามากกว่าคดี “ผีปอบ” เพราะแสดงให้เห็นว่าศาลไทยใช้ทั้ง การจำแนกชนิดของข้อความและการชั่งน้ำหนักบริบททางสังคมพร้อมกัน

เปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ: แนวคิดคล้ายกัน แต่กลไกไม่เหมือนกัน

กฎหมายและคำพิพากษาต่างประเทศไม่ใช่บรรทัดฐานที่ผูกพันศาลไทย แต่ช่วยให้เห็นว่าปัญหาเดียวกันถูกจัดวางอย่างไรในระบบอื่น

ระบบกฎหมาย	หลักสำคัญ	จุดที่เทียบกับฎีกานี้ได้	ข้อแตกต่างที่ต้องไม่ปะปน
ไทย	มาตรา 329 (3) คຸ້ມครองการตีชม ด้วยความเป็นธรรมโดยสุจริต ศาล ประเมินสถานะ หน้าที่ มูลเหตุ สถานที่ และพฤติการณ์	นักรการเมืองต้องเปิดรับการ วิจารณ์เกี่ยวกับอำนาจสาธารณะ มากกว่าบุคคลทั่วไป; คำเสียดสีที่ ไม่ถูกเข้าใจเป็นข้อเท็จจริงอาจไม่ เป็นการใส่ความ	ไทยไม่ได้ใช้หลัก <i>actual malice</i> ของ สหรัฐฯ เป็นองค์ประกอบทั่วไป
ศาลสิทธิ มนุษยชนยุโรป	<i>Lingens v. Austria</i> วางหลักว่า ขอบเขตคำวิจารณ์ที่ยอมรับได้ต่อ “นักรการเมือง” กว้างกว่าต่อบุคคล เอกชน และต้องแยกข้อเท็จจริง ออกจากคำประเมินคุณค่า ⁵	ใกล้เคียงเหตุผลเรื่องบุคคล สาธารณะและการแยก ข้อเท็จจริงออกจากความเห็นใน ฎีกาไทย	เป็นการวินิจฉัยภายใต้อนุสัญญายุโรป ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มาตรา 10 ไม่ใช่ การตีความมาตรา 329 โดยตรง
สหรัฐอเมริกา	<i>New York Times v. Sullivan</i> กำหนดให้เจ้าหน้าที่สาธารณะซึ่ง เรียกร้องจากข้อความเท็จเกี่ยวกับ หน้าที่ต้องพิสูจน์ <i>actual malice</i> ; <i>Garrison v. Louisiana</i> นำข้อ จำกัดนี้ไปใช้กับโทษอาญา ขณะที่ <i>Hustler v. Falwell</i> คຸ້ມครองงาน ล้อเลียนซึ่งคนตามสมควรไม่ เข้าใจว่าเป็นข้อเท็จจริง ⁶	งานล้อเลียนที่ไม่น่าเชื่อว่าเป็น ข้อเท็จจริงใกล้เคียงเหตุผลเรื่อง “ ฝิ่บอบ”; การวิจารณ์ผู้ใช้อำนาจ ได้รับพื้นที่กว้าง	<i>Actual malice</i> หมายถึงรู้ว่าเท็จหรือ ไม่แฉแสดอย่างร้ายแรงต่อความจริง ไม่ ได้หมายถึงเพียงโกรธ เกลียด หรือใช้ คำแรง และไม่ใช้แบบทดสอบตาม กฎหมายไทย
อังกฤษและเวลส์	Defamation Act 2013 แยกข้อ ต่อสู้เรื่องความเห็นโดยสุจริต ตามมาตรา 3 และการเผยแพร่ใน เรื่องประโยชน์สาธารณะ ตามมาตรา 4 โดยกำหนดเงื่อนไข ก่อนข้างชัด ⁷	เน้นฐานของความเห็น ความ สุจริต และประโยชน์สาธารณะ เช่นเดียวกับปัญหา ที่มาตรา 329 (3) ต้องตอบ	เป็นระบบความรับผิดชอบทางแพ่งและมี เกณฑ์ “serious harm” ตามมาตรา 1 จึงไม่อาจยกมาแทนองค์ประกอบ ความผิดอาญาของไทย

ในระดับสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ข้อ 19 รับรองเสรีภาพในการแสดงออกและยอมให้จำกัดเพื่อเคารพสิทธิหรือชื่อเสียงของผู้อื่นได้ คณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติย้ำว่า บุคคลสาธารณะรวมถึงผู้ดำรงอำนาจการเมืองสูงสุดต้องไม่พ้นจาก

การวิจารณ์ และกฎหมายหมิ่นประมาทไม่ควรถูกใช้กับข้อความที่โดยธรรมชาติไม่อาจพิสูจน์จริงหรือเท็จได้⁸ ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี ICCPR เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2539 และกติกามีผลต่อประเทศไทยตั้งแต่วันที่ 29 มกราคม 2540⁸

สิ่งที่ฎีกานี้ “ไม่ได้” วางหลัก

เพื่อไม่ให้นำคำพิพากษาไปใช้ผิด ควรขีดเส้นใต้ข้อจำกัดต่อไปนี้

1. ไม่ได้วางหลักว่าบุคคลสาธารณะพึงหมิ่นประมาทไม่ได้: นักการเมืองและบุคคลสาธารณะยังได้รับความคุ้มครองชื่อเสียง เพียงแต่ต้องยอมรับการตรวจสอบเกี่ยวกับหน้าที่สาธารณะในระดับที่กว้างขึ้น
2. ไม่ได้วางหลักว่าคำหยาบทุกคำเป็นเพียงความเห็น: ถ้อยคำหนึ่งอาจไม่เป็นหมิ่นประมาท แต่ยังคงต้องตรวจสอบความผิดฐาน ดูหมิ่นซึ่งหน้า หรือ ด้วยการโฆษณา ตามมาตรา 393 หรือ ฐานกฎหมายอื่น ตามข้อเท็จจริง
3. ไม่ได้วางหลักว่าแค่มีประโยชน์สาธารณะแล้วกล่าวอะไรก็ได้: ความสุจริต ฐานข้อมูลที่มีอยู่ ความเป็นธรรม และความเชื่อมโยงกับประเด็นสาธารณะยังเป็นสาระสำคัญ
4. ไม่ได้ทำให้ข้อเท็จจริงเท็จกลายเป็นความเห็นด้วยการเติมคำว่า “ผมคิดว่า”: ศาลดูความหมายที่สื่อจริง ไม่ได้ดูป้ายกำกับของผู้เขียน
5. ไม่ได้ตัดความรับผิดทางแพ่งหรือกฎหมายอื่นโดยอัตโนมัติในทุกคดี: ความรับผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 และ 423 รวมถึงวิธีเยียวยาชื่อเสียงตามมาตรา 447 ต้องวิเคราะห์ตามองค์ประกอบของกฎหมายแพ่งและความเสียหายที่พิสูจน์ได้แยกต่างหาก⁴

โพสต์ข้อความเท็จบน Facebook ผิด พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ด้วยหรือไม่

คำตอบ ตรงคือ ไม่ผิดตาม พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์เพียงเพราะข้อความนั้น ถูกโพสต์ผ่าน Facebook หรือระบบคอมพิวเตอร์ หากสาระของการกระทำการเป็นการใส่ความบุคคลอื่นให้เสียชื่อเสียง กฎหมายหลักที่ต้องพิจารณา คือประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 และ หากเป็นการเผยแพร่ต่อสาธารณะ ก็อาจเป็นหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาตามมาตรา 328

เหตุที่คนจำนวนมากเข้าใจว่า “โพสต์ข้อความเท็จเท่ากับผิด พ.ร.บ.คอมฯ” มาจากถ้อยคำของมาตรา 14 (1) ฉบับเดิมและแนวการฟ้องคดีก่อนปี 2560 แต่กฎหมายที่แก้ไขแล้วเพิ่มองค์ประกอบว่า การนำเข้าข้อมูลเท็จตามมาตรา 14 (1) ต้อง เป็นการกระทำ “โดยทุจริต หรือ โดย หลอกลวง” ซึ่ง น่าจะ เกิด ความเสียหาย แก่ประชาชน และต้องเป็นกรณี “อันมิใช่การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา”¹¹

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2778/2561 ยืนยันผลของถ้อยคำใหม่นี้ว่า เมื่อการกระทำเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาแล้ว การกระทำเดียวกันย่อมไม่เป็นความผิดตามมาตรา 14 (1) ส่วนคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5764/2562 ย้ำอีกด้านหนึ่งว่า แม้ข้อมูลที่นำเข้าสู่เว็บไซต์เป็นเท็จ หากไม่ปรากฏเจตนาพิเศษ “โดยทุจริตหรือโดยหลอกลวง” ก็ยังไม่ครบองค์ประกอบมาตรา 14 (1) ฉบับปัจจุบัน และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2211/2566 ชี้อีกด้านหนึ่งว่า กฎหมายมิได้กำหนดจำนวนผู้พบเห็นไว้ เมื่อผู้กระทำความผิดนำข้อมูลมาแสดงแก่ประชาชนในระบบที่บุคคลทั่วไปเข้าถึงได้ การมีผู้พบเห็นจริงเพียงรายเดียวก็ไม่ทำให้องค์ประกอบความเสียหายแก่ “ประชาชน” ตามวรรคหนึ่งขาดไป ส่วนมาตรา 14 วรรคสองใช้กับกรณีที่มิได้กระทำต่อประชาชน แต่กระทำต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง¹²

อย่างไรก็ตาม อย่ากระโดดไปสรุปว่าโพสต์ออนไลน์ไม่มีทางผิด พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ เพราะ ต้องแยกการกระทำ อื่น ออกจาก ข้อความ หมิ่นประมาท เช่น ข้อมูลเท็จ ที่ หลอกลวง และ น่าจะ สร้าง ความเสียหาย แก่ประชาชนอาจเข้ามาตรา 14 (1), ข่าวเท็จที่กระทบความปลอดภัยสาธารณะหรือก่อความตื่นตระหนกอาจเข้ามาตรา 14 (2), การส่งต่อโดยรู้ว่าเป็นข้อมูลตามมาตรา 14 (1) ถึง (4) อาจเข้ามาตรา 14 (5) และการนำภาพของผู้อื่นที่สร้าง ตัดต่อ เติม หรือ ดัดแปลงเข้าสู่ระบบ ที่ประชาชนเข้าถึงได้ จน บุคคล นั้น น่าจะ เสียชื่อเสียงหรืออับอาย อาจเข้ามาตรา 16¹¹

ลักษณะการโพสต์	กฎหมายที่ควรเริ่มตรวจ	ข้อควรระวัง
ใส่ความบุคคลด้วยข้อความต่อบุคคลที่สาม	มาตรา 326 หรือ 328	ไม่เป็นมาตรา 14 (1) โดยอัตโนมัติเพียงเพราะโพสต์ออนไลน์
ใช้คำคำหยาบแต่ไม่ได้ยืนยันข้อเท็จจริง	มาตรา 393 หรือกฎหมายอื่นตามบริบท	คำหยาบไม่เท่ากับหมิ่นประมาท และไม่กลายเป็น “ข้อมูลเท็จ” โดยอัตโนมัติ
หลอกลวงสินค้า ปลอมหน้าเว็บไซต์ หรือใช้ข้อมูลเท็จหลอกประชาชน	มาตรา 14 (1) และอาจมีกฎหมายฉ้อโกง	ต้องพิสูจน์องค์ประกอบ “โดยทุจริตหรือโดยหลอกลวง” และความเสียหายตามกฎหมาย
ปล่อยข่าวเท็จว่าเชื่อนแตกหรือเหตุร้ายกำลังเกิดจนประชาชนตื่นตระหนก	มาตรา 14 (2)	ต่างจากข้อพิพาทเรื่องชื่อเสียงของบุคคลธรรมดา
สร้างหรือติดต่อภาพบุคคลให้เสียชื่อเสียงหรืออับอาย	มาตรา 16 และอาจมีความผิดฐานอื่น	มาตรา 16 เป็นฐานความผิดเฉพาะเรื่องภาพ ไม่ใช่ข้อความทั่วไป

กล่าวอีกแบบหนึ่ง แพลตฟอร์มเป็นเพียงช่องทาง ส่วนฐานความผิดต้องดูชนิดของข้อมูล เจตนาผู้เสียหาย และผลกระทบที่กฎหมายแต่ละมาตรามุ่งคุ้มครอง การใส่ข้อหา พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์พ่วงมาทุกครั้งจึงไม่ใช่การวิเคราะห์กฎหมาย แต่เป็นการเรียกชื่อกฎหมายจากช่องทางที่ใช้โพสต์

หากนำหลักนี้มาใช้กับโพสต์ออนไลน์ ต้องตรวจอะไรบ้าง

ความหมายของข้อความบนโลกออนไลน์ไม่ได้เกิดจากประโยคเดียว แต่อาจเกิดจากภาพประกอบ แสขแท็ก ลิงก์ ข่าวดังทาง ความเห็นก่อนหน้า และการตอบโต้ในเรดเดียวกัน การประเมินจึงควรถามอย่างน้อยแปดข้อ

1. คนทั่วไปอ่านแล้วรู้หรือไม่ว่าหมายถึงใคร
2. มีบุคคลที่สามได้รับข้อความหรือไม่ และเผยแพร่กว้างเพียงใด
3. ข้อความเป็นข้อเท็จจริง ความเห็น หรือการเปรียบเทียบ

4. แม้เขียนเป็นความเห็น แต่แฝงข้อเท็จจริงร้ายแรงอะไรไว้หรือไม่
5. เรื่องนั้นเกี่ยวข้องกับหน้าที่สาธารณะหรือเป็นเรื่องส่วนตัว
6. ผู้กล่าวมีเอกสาร ข่าว รายงาน หรือเหตุอันสมควรใดเป็นฐานในเวลาที่เผยแพร่
7. การเลือกคำ ภาพ และช่องทางแสดงความรู้สึกและความเป็นธรรมหรือกลับชี้ถึงความมั่งคั่งทำลาย
8. หลักฐานดิจิทัลแสดงข้อความเต็ม เวลา URL บัญชีผู้เผยแพร่ การเข้าถึง และผลกระทบได้ครบหรือไม่

ตัวอย่างเช่น การเขียนว่า “จากรายงานการจัดซื้อฉบับนี้ ผมเห็นว่าการตัดสินใจขาดความโปร่งใส” มีโครงสร้างต่างจากการยืนยันว่า “บุคคลนี้รับสินบนจำนวนหนึ่งแน่นอน” โดยไม่มีหลักฐานอ้างอิง ส่วนการใช้ภาพล้อเลียนหรือคำเปรียบก็ต้องดูว่าบริบททั้งหมดทำให้ผู้รับสารเข้าใจเป็นเรื่องสมมติหรือเป็นการยืนยันข้อกล่าวหาจริง

เมื่อเกิดเหตุแล้ว สิ่งแรกไม่ใช่รีบโพสต์ตอบ แต่ต้องรักษาหลักฐาน

หากท่านเป็นผู้เสียหายจากข้อความ

- เก็บหน้าโพสต์หรือสื่อบันทึก ไม่ตัดเฉพาะประโยคที่กระทบใจ
- บันทึก URL ชื่อบัญชี วันเวลา จำนวนการมองเห็น การแชร์ ความเห็น และเรดก่อน ถึง หลัง
- เก็บหลักฐานผลกระทบต่อการงาน ธุรกิจ ความสัมพันธ์ หรือชื่อเสียง
- แยกเป้าหมายให้ชัด ว่าต้องการหยุดการเผยแพร่ แก้ข่าว ขอโทษ กู้ชื่อเสียง เรียกค่าเสียหาย หรือดำเนินคดี
- หลีกเลี่ยงการโต้ตอบด้วยข้อกล่าวหาใหม่ เพราะอาจทำให้เกิดข้อพิพาทอีกชุดหนึ่ง

ขั้นตอนการเก็บและจัดระบบพยานหลักฐานดิจิทัลให้ใช้ได้จริงในชั้นศาล มีรายละเอียดแยกไว้อีกบทความหนึ่ง

หากท่านเป็นผู้โพสต์ ผู้ให้สัมภาษณ์ สื่อ หรือองค์กร

- เก็บสำเนาข้อความเดิมและข้อมูลกำกับก่อนแก้ไขหรือลบ
- รวบรวมแหล่งข้อมูลที่ใช้ตัดสินใจเผยแพร่ รวมถึงบันทึกลำดับเวลา
- อย่าสร้างหลักฐานย้อนหลังหรือเติมเหตุผลที่ไม่เคยมีในเวลานั้น
- ประเมินแยกข้อความใดเป็นข้อเท็จจริง ข้อความใดเป็นความเห็น และข้อใดอาจเกินฐานข้อมูล
- วางแผนการชี้แจง การแก้ไข การลบ การเจรจา และการต่อสู้คดีเป็นระบบเดียวกัน

การฟ้องคดีหมิ่นประมาทในเรื่องสาธารณะ อาจสร้างผลยับยั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือ *chilling effect* ได้ ขณะเดียวกัน การอ้างเสรีภาพโดยไม่มีความรับผิดชอบก็อาจสร้างความเสียหายแก่ชื่อเสียงที่แก้คืนได้ยาก กฎหมายจึงต้องกรองทั้งเจตนา วิธีสื่อสาร ฐานข้อมูล และผลกระทบ ไม่ใช่เลือกคุ้มครองฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทุกกรณี¹⁰

เกี่ยวกับผู้วิเคราะห์

เอกสยาม ชัยสร

นักกฎหมาย และ ที่ปรึกษา ของ Eksiam Defamation Law ทำงาน ด้าน คดี หมิ่นประมาท การสื่อสาร ออนไลน์ พยานหลักฐานดิจิทัล และการปกป้องชื่อเสียง บทความนี้ตรวจจากตัวบท กฎหมายเปรียบเทียบ และแหล่งคำพิพากษาที่อ้างถึง ณ วันที่ 23 สิงหาคม 2569: อ่านประวัติฉบับเต็ม

มีปัญหาคลายกัน อย่าเทียบเพียงคำว่า “ผีปอบ”

ฎีกาที่ 1861/2561 แสดงชัดว่า คดีหมิ่นประมาทไม่ได้แพ้หรือชนะจากคำคำเดียว ข้อความเดียวกันอาจมีผลต่างกันเมื่อผู้พูด ผู้ถูกกล่าวถึง มูลเหตุ ผู้รับสาร ช่องทาง และหลักฐานต่างกัน การค้นพบฎีกาที่ถ้อยคำดูคล้ายกันจึงยังไม่พอสำหรับตัดสินว่าคดีของท่านปลอดภัยหรือชนะได้

หากท่านพบปัญหาลักษณะนี้ Eksiam Defamation Law ยินดีช่วยประเมินข้อความ บริบท และหลักฐานก่อนท่านเลือกว่าจะตอบโต้ ชี้แจง ขอโทษลบ เจรจา หรือดำเนินคดี

บริการของเราเหมาะกับกรณีต่อไปนี้

- ถูกโพสต์ กล่าวหา แกล้งข่าว รีวิว หรือเผยแพร่ข้อมูลจนเสียชื่อเสียง
- ถูกแจ้งความ ถูกฟ้อง หรือได้รับหนังสือให้ลบข้อความและชดใช้ค่าเสียหาย
- ต้องการตรวจบทความ โพสต์ คำแถลง หรือหนังสือร้องเรียนก่อนเผยแพร่
- ต้องการรักษาและจัดระบบพยานหลักฐานดิจิทัลให้ใช้ได้จริง
- ต้องการวางแผนการเลือกตั้งตั้งแต่การชี้แจง ขอแก้ไขหรือลบข้อมูล เจริญ ไปจนถึงคดีอาญา คดีแพ่ง และการกู้ชื่อเสียง

บริการของเราครอบคลุมทั้งฝ่ายผู้เสียหายและฝ่ายผู้ถูกกล่าวหา โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ ข้อความจริงฉบับเต็ม บริบท จุดประสงค์ ฐานข้อมูล การเผยแพร่ และพยานหลักฐาน แล้วจึงวางกลยุทธ์ที่เหมาะสมเป้าหมายของท่าน

การอ่านบทความให้ความรู้ทั่วไปไม่อาจแทนคำปรึกษาสำหรับข้อเท็จจริงเฉพาะคดีได้ โดยเฉพาะเมื่ออายุความการรักษาหลักฐาน และการตอบโต้ในช่วงแรกอาจกระทบทางเลือกในภายหลัง

คำถามที่พบบ่อย

เรียกนักการเมืองว่า “ผีปอบ” ไม่ผิดหมิ่นประมาททุกกรณีใช่หรือไม่

ไม่ใช่ ฎีกาที่ 1861/2561 วินิจฉัยจากข้อความและบริบทเฉพาะคดี ศาลเห็นว่าคำเปรียบนั้นเป็นการเสียดสีสิ่งที่คนทั่วไปไม่เชื่อว่าเป็นข้อเท็จจริง แต่หากบริบทอื่นทำให้คำเปรียบสื่อข้อความที่แท้จริงเป็นจริงเป็นจัง ผลอาจต่างออกไป

บุคคลสาธารณะหรือนักการเมืองฟ้องหมิ่นประมาทได้หรือไม่

ได้ บุคคลสาธารณะยังมีสิทธิในชื่อเสียง เพียงแต่คำวิจารณ์เกี่ยวกับการใช้อำนาจและหน้าที่สาธารณะโดยสุจริตอาจได้รับพื้นที่กว้างกว่าคำกล่าวต่อบุคคลทั่วไปหรือเรื่องส่วนตัว

เขียนว่า “เป็นเพียงความคิดเห็นส่วนตัว” แล้วจะไม่ผิดหรือไม่

ไม่แน่นอน ศาลพิจารณาความหมายของข้อความทั้งหมด หากสิ่งที่เรียกว่าความเห็นแก่การยืนยันข้อเท็จจริงร้ายแรง ผู้เขียนไม่อาจทำให้ปลอดภัยได้ด้วยป้ายกำกับเพียงประโยคเดียว

หากเรื่องที่พูดเป็นความจริง จะไม่ผิดเสมอไปหรือไม่

ไม่ควรสรุปเช่นนั้น มาตรา 330 กำหนดผลและข้อจำกัดเฉพาะ โดยเฉพาะเรื่องส่วนตัวที่การพิสูจน์ไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน และยังต้องตรวจสอบความรับผิดทางแพ่งหรือสิทธิอื่นแยกต่างหาก

แชร์โพสต์หรือเผยแพร่ซ้ำเสี่ยงหมิ่นประมาทหรือไม่

มีความเสี่ยงได้ เพราะ การเผยแพร่ซ้ำ อาจทำให้ข้อความไปถึงบุคคลที่สามเพิ่มขึ้น ต้องดูเนื้อหา เจตนา รูปแบบการแชร์ คำบรรยายที่เติม และข้อยกเว้นที่อ้างได้ ไม่ควรถือว่าการอ้างแหล่งเดิมทำให้พ้นความรับผิดโดยอัตโนมัติ

โพสต์ข้อความเท็จลง Facebook ผิด พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ด้วยเสมอหรือไม่

ไม่เสมอ หากการกระทำให้เป็นการหมิ่นประมาท มาตรา 14 (1) ฉบับปัจจุบันตัดกรณีหมิ่นประมาทออกไว้โดยตรง แต่ถ้ามีการหลอกลวงประชาชน ขავเท็จที่กระทบความปลอดภัยสาธารณะ หรือภาพที่สร้างหรือตัดต่อให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง อาจต้องตรวจมาตรา 14 หรือมาตรา 16 แยกตามองค์ประกอบ

เมื่อพบข้อความหมิ่นประมาท ควรทำอะไรเป็นอย่างแรก

รักษาหลักฐานฉบับเต็มก่อนตอบโต้ บันทึก URL บัญชี วันเวลา บริบท การเผยแพร่ และผลกระทบ แล้วให้ผู้มีความรู้ประเมินทางเลือกทั้งการหยุดเผยแพร่ แก่ข่าว เจรจา และดำเนินคดี

เชิงอรรถ

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1861/2561, คดีหมายเลขดำศาลฎีกาที่ อ.543/2560, ฐานข้อมูลคำพิพากษาศาลฎีกา (ระบุแหล่งที่มา: กองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา), สืบค้นคำพิพากษาฉบับเต็ม.
- ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326, 328, 329 (3) และ 330; สำนักกฎหมายและวิชาการ ศาลยุติธรรม, *ประมวลกฎหมายอาญา* (แก้ไขถึงฉบับที่ 30 พ.ศ. 2568), สำนักงานศาลยุติธรรม.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 34, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก, 6 เมษายน 2560, หน้า 1, ฉบับราชกิจจานุเบกษา.

4. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420, 423 และ 447; ดูฐานรวม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม.
5. *Lingens v. Austria*, App. No. 9815/82, Judgment of 8 July 1986, para. 42 (“The limits of acceptable criticism are accordingly wider as regards a politician as such than as regards a private individual”) และ para. 46 (“A careful distinction needs to be made between facts and value-judgments. The existence of facts can be demonstrated, whereas the truth of value-judgments is not susceptible of proof”), European Court of Human Rights, HUDOC.
6. *New York Times Co. v. Sullivan*, 376 U.S. 254, 279-280 (1964) (วางหลัก *actual malice* สำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณะ), Cornell Legal Information Institute; *Garrison v. Louisiana*, 379 U.S. 64, 67, 75 (1964) (ขยายหลักดังกล่าวไปยังโทชอาญา: “We hold that it does” ที่หน้า 67 และ “The reasons which led us so to hold in *New York Times*, 376 U.S., at 279-280, apply with no less force merely because the remedy is criminal” ที่หน้า 75), U.S. Reports ฉบับทางการ (Library of Congress); และ *Hustler Magazine, Inc. v. Falwell*, 485 U.S. 46, 50-57 (1988) (คุ้มครองงานล้อเลียนซึ่ง “could not reasonably have been interpreted as stating actual facts about the public figure involved”), Cornell Legal Information Institute.
7. Defamation Act 2013 (UK), s. 1 (serious harm), s. 3 (honest opinion) และ s. 4 (publication on matter of public interest), legislation.gov.uk.
8. International Covenant on Civil and Political Rights, art. 19, OHCHR; UN Human Rights Committee, *General Comment No. 34: Article 19*, CCPR/C/GC/34, paras. 38 and 47, OHCHR; สถานะภาคีของประเทศไทย ดู UN Treaty Body Database.
9. ศิริพล กุศลศิลป์วุฒิ, “สิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น: ความแตกต่างในการวิพากษ์วิจารณ์ตามหลักกฎหมายของสหรัฐอเมริกาและประเทศไทย,” *CMU Journal of Law and Social Sciences* 8, ฉ. 2 (2558): 152-189, ThaiJO.
10. จตุพร โอวัฒนพานิช, “มาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการฟ้องปิดปากในคดีอาญา,” *วารสารกฎหมาย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย* 40, ฉ. 2 (กรกฎาคม 2565): 135-168, ThaiJO.
11. พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มาตรา 8 และมาตรา 10 ซึ่งแก้ไขมาตรา 14 และมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 10 ก, 24 มกราคม 2560, หน้า 24-35, ฉบับราชกิจจานุเบกษา.
12. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2778/2561, ฐานข้อมูลคำพิพากษาศาลฎีกา; คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5764/2562, ฐานข้อมูลคำพิพากษาศาลฎีกา; คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2211/2566, สำนักงานศาลยุติธรรม, *ฎีกา InTrend Ep.159*, COJ Channel.

